

การศึกษาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดกฎหมายจากการปลูก
สร้างสถานที่พักตากอากาศ บุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ:
กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติทับลาน

The Study of the Causes and Resolutions to the Illegal Establishment of
Resorts within a National Park: A Case Study of Thap Lan National Park

กิตติ ศรีวงศ์ตานนท์

นักศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (อาชญวิทยาและงานยุติธรรม)

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: kimcap_pom@hotmail.com

วรรณพร เตชะโกศิยวณิช

อาจารย์ที่ปรึกษา คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail: wanaporn.tec@mahidol.ac.th

Kitti Srewongsitanon

Student, Master of Arts (Criminology and Criminal Justice)

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

Wanaporn Techagaisiyavanit

Advisor, Faculty of Social Sciences and Humanities,

Mahidol University

รับเข้า: 3 สิงหาคม 2563 แก้ไข: 19 สิงหาคม 2563 ตอรับ: 27 สิงหาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเข้าไปปลูกสร้างสถานที่พักตากอากาศสำหรับการประกอบกิจการเพื่อการท่องเที่ยวทางนันทนาการฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจาก 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐในระดับบริหารและปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าหรือรองหัวหน้าฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าหรือรองหัวหน้าฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี พนักงานฝ่ายปกครองระดับตำบลไทยสามัคคี พนักงานฝ่ายปกครองระดับตำบลวังน้ำเขียวนักวิชาการป่าไม้ชำนาญการหรือเจ้าหน้าที่บริหารในอุทยานแห่งชาติทับลาน และผู้ประกอบการ

เอกชน ประกอบด้วยผู้ประกอบการสถานที่พักตากอากาศในตำบลไทยสามัคคี จำนวนรวมทั้งสิ้น 8 คน ผลการวิจัย พบว่า สาเหตุสำคัญของการกระทำความผิดในการรุกรานพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาเพื่อประกอบการที่พักตากอากาศ คือ 1) การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อส่งเสริมพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดธุรกิจหรืออาชีพรองรับนักท่องเที่ยว 2) การทำเกษตรกรรมไม่สามารถสร้างรายได้เพียงพอ 3) มาตรการและบทลงโทษของกฎหมายไม่รุนแรงส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่มีความเกรงกลัวต่อบทลงโทษ อีกทั้งยังมีการเปรียบเทียบกับผลลัพธ์ที่ได้รับกับบทลงโทษที่ประชาชนหรือบุคคลที่ประกอบการสถานที่ตากอากาศจะได้รับทำให้ประชาชนไม่ได้ตระหนักถึงความผิดความชอบ แนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวประกอบด้วย การแก้ไขกรอบกฎหมาย คือ ควรเพิ่มบทลงโทษในกฎหมายแก่ผู้กระทำความผิด มีการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบที่เหมาะสมในการแก้ไขสถานการณ์ปัจจุบัน และการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไข คติวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกับภาครัฐ และสนับสนุนบทบาทในการช่วยป้องกันปัญหาในอนาคตเพื่อให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบุกรุกที่ดิน อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อุทยานแห่งชาติทับลาน

Abstract

This research aims at studying the underlying causes and solutions for solving the problem of the encroachment of Thap Lan National Park, Wang Nam Khiao district by private individuals to build resorts for tourism. This research uses a qualitative method gathering data by conducting in-depth interviews with 8 key informants from government official ranging from the administrative to operational levels consisting of the chief or deputy chief of the Wang Nam Kaew Subdistrict, the chief or deputy chief of Thai Samakkhi Subdistrict, administrative staffs of Thai Samakkhi Subdistrict, administrative staffs of Wang Nam Kaew Subdistrict, forestry technical officers or administrative staffs of Thap Lan National Park, and business owners consisting of resort entrepreneurs in the Thai Samakkhi Subdistrict. The study showed that the problem of the National Park encroachment to set up resorts for tourism was driven by government support in the past, which had promoted the area as a tourist destination which led to the creation of tourist-related businesses, resulting in the problem of a poor agricultural productivity, which was unable to provide a sufficient source of income for the local people. Moreover, there was a problem of weak legal measures and sanctions against this type of violation, which failed to deter violators. The disproportionality of crime and punishment has caused people to be unaware of

their responsibility. For the proposed solutions, it is recommended that a legal framework must be readjusted. More severe sanctions must be imposed as the current sanctions are found insufficient to deter this type of offence. Moreover, current laws and regulation must be amended to accommodate needs required under the current situation. Most importantly, the local people must be encouraged and allowed to participate in the decision-making process and proposing the solutions with the government, as well the promotion of their roles in the prevention of the problem to ensure the sustainability of the solutions.

Keywords: encroachment, environmental crime, ThapLan National Park

บทนำ

ปัจจุบันประเด็นทางด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมไม่ค่อยได้รับความสนใจจากประชาชน เนื่องจากคนส่วนใหญ่คิดว่า อาชญากรรม เป็นการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบต่อชีวิต และทรัพย์สิน อีกทั้งยังเป็นเรื่องไกลตัว อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาแสวงหาประโยชน์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ให้ผลร้ายแก่ธรรมชาติ เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ทрудโทรมเสื่อมลงของธรรมชาติ ซึ่งไม่สามารถเอาผิดกับผู้กระทำผิดได้ และเกิดขึ้นโดยที่มนุษย์ฝ่าฝืนกฎระเบียบทางกฎหมายที่ตั้งขึ้นเพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ (ธนินา ตันติเจริญ, 2557) ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติ สามารถส่งผลกระทบต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติเป็นปัญหาสำคัญที่มีมานาน สาเหตุมาจากผู้ประกอบการ ประชาชนที่บุกรุกเพื่อครอบครองพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติ สถานการณ์ดังกล่าวเริ่มมีความรุนแรงมากทำให้เกิดการบุกรุกเข้าไปครอบครองพื้นที่ภายในอุทยานแห่งชาติอย่างผิดกฎหมาย จากสถิติการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 โดยผลปรากฏว่า ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2559-30 กันยายน 2560 เรื่องร้องเรียนได้แก่ เรื่องการบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์สิทธิประโยชน์ที่ดิน มีทั้งหมด 160 เรื่อง จากเรื่องร้องเรียนทั้งหมด 480 เรื่อง นอกจากนี้การดำเนินการป้องกันและปราบปรามในบางพื้นที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งสถิติการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติเกิดได้จากหลายสาเหตุ อาทิ การขยายพื้นที่ทำการเกษตร การบุกรุกของผู้ประกอบการหรือนายทุนเพื่อประกอบกิจการสถานที่พักตากอากาศ การขาดจิตสำนึก การบริหารจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ขาดประสิทธิภาพ เป็นต้น สาเหตุที่กล่าวไปนั้นนับได้ว่าเป็นสาเหตุหลักทำให้เกิดเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่าง ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ

อุทยานแห่งชาติทับลานได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ “ดงพญาเย็นเขาใหญ่” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีผู้บุกรุกเข้าไปจำนวนมาก (เดลินิวส์ออนไลน์, 2558) โดยการกระทำผิดส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการบุกรุกครอบครองพื้นที่เพื่อประกอบกิจการปลูกสร้างสถานที่พักตากอากาศ ปลูก

สร้างอาคารที่พักจำนวนมาก ทำให้พื้นที่ป่าในอุทยานถูกทำลายลง และการบุกรุกเป็นสาเหตุที่ทำให้พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานมีความเสี่ยงต่อการถูกขึ้นทะเบียนภาวะอันตรายจากภัยคุกคาม กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชสำรวจพื้นที่และดำเนินคดีกับผู้ประกอบการที่เข้ามาประกอบกิจการกว่า 400 คดี และการถูกดำเนินคดีเป็นการทำความผิดลักษณะของการประกอบกิจการสถานที่พักตากอากาศ บุกรุก รุกป่าภายในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน ในส่วนของคดีที่ยังคงค้างอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนจำนวน 300 คดี รวมทั้งคดีที่อยู่ในชั้นพนักงานอัยการและศาล (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2560)

งานวิจัยฉบับนี้ได้ทำการศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการบุกรุก รุกป่าเข้าไปในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน ว่าสาเหตุดังกล่าวนี้เกิดขึ้นมาจากสาเหตุใดที่ทำให้มีการกระทำความผิดไปในรูปแบบเดียวกันจำนวนมาก ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปกป้องคุ้มครองพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติเพื่อไม่ให้ถูกบุกรุก รุกป่าจากผู้ประกอบการเพื่อเข้าไปประกอบกิจการสถานที่พักตากอากาศ นอกจากนี้การบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานของนักลงทุนยังเป็นที่ประเด็นที่หลายประเทศให้ความสนใจ หากไม่มีแรงดำเนินการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่ผิดกฎหมาย อาจทำให้อุทยานแห่งชาติทับลานถูกถอนจากมรดกโลก เนื่องจากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ และนำมาซึ่งความเสียหายชื่อเสียงกับประเทศไทย จึงนับได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตพื้นที่ที่มีความน่าสนใจ เหมาะสมในการทำการศึกษาหาสาเหตุการกระทำความผิดและใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสาเหตุของการกระทำความผิดในการบุกรุก รุกป่าเข้าไปปลูกสร้างสถานที่พักตากอากาศของผู้ประกอบการที่พัก
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบุกรุก รุกป่าเข้าไปปลูกสร้างเพื่อประกอบกิจการสถานที่พักตากอากาศ

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแนวทางการวิจัยจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แนวคิดทฤษฎีทางอาชญวิทยา ค้นคว้าจากหนังสือ ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ วารสารวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกมีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยใช้คำถามปลายเปิดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยรูปแบบการวิจัยเป็นแบบกรณีศึกษา พื้นที่ที่ทำการวิจัย คือ อุทยานแห่งชาติทับลาน ตำบลไทยสามัคคี ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงที่เหมาะสมกับประเด็นวัตถุประสงค์ที่ทำการวิจัย และบริบทของสิ่งที่วิจัยจำนวนทั้งสิ้น 8 คน ดังนี้

เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้า รองหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว
ระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3 ปีขึ้นไป 1 คน

เจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้า รองหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยสามัคคี
ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 3 ปีขึ้นไป 1 คน

พนักงานฝ่ายปกครองในระดับตำบล ผู้ทำการปกครองและรับผิดชอบประชาชนตำบลไทย
สามัคคี ระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3 ปีขึ้นไป 1 คน

พนักงานฝ่ายปกครองในระดับตำบล ผู้ทำการปกครองและรับผิดชอบประชาชนตำบลวังน้ำ
เขียว ระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3 ปีขึ้นไป 1 คน

นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ หรือเทียบเท่าเจ้าหน้าที่บริหารระดับสูงที่ปฏิบัติงานในฐานะหัวหน้า
งานดำรงตำแหน่งภายในอุทยานแห่งชาติทับลาน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน 3 ปีขึ้นไป 2 คน

ผู้ประกอบการกิจการสถานที่พักตากอากาศ ที่อยู่ในพื้นที่ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว
จังหวัดนครราชสีมา ประกอบกิจการไม่ต่ำกว่า 3 ปี 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เน้นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีแนวคำถามที่ใช้ระหว่าง
การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และกึ่งเปิดกว้างสำหรับประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ระหว่างการสัมภาษณ์ เมื่อได้
ข้อมูลจากการลงพื้นที่จะทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย จากการพิจารณาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
การวิเคราะห์เอกสารข้อมูล แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ สาเหตุของการ
กระทำความผิด และแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการดำเนินการป้องกันการบุกรุกหรือรุกล้ำเข้าไป
ประกอบกิจการสถานที่พักตากอากาศภายในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน อำเภอวังน้ำเขียว
จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอได้ดังนี้คือ

1. สาเหตุของการกระทำความผิดในการรุกล้ำเข้าไปเพื่อประกอบกิจการสถานที่พักตาก
อากาศของผู้ประกอบการภายในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน

จากการที่สัมภาษณ์ พบว่า สาเหตุของการกระทำความผิด มาจากการที่เมื่อคนในพื้นที่แต่
ก่อนทำการเกษตรยังชีพโดยมีการใช้ที่ดิน ส.ป.ก.4-01 ในการดำเนินชีวิต ภายหลังได้มีการปรับเปลี่ยน
เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ และการเข้ามาของคนในพื้นที่ทำให้เกิดธุรกิจ เช่น ที่พักตากอากาศ คนใน
ชุมชนเห็นข้อดีของการทำธุรกิจนี้ คือ การมีรายได้ที่มากขึ้น มีความมั่นคง เพราะการปลูกสร้างบ้าน
หรืออาคารสามารถอยู่ได้นาน ไม่ต้องบำรุงรักษาเหมือนการทำเกษตรกรรม มีการส่งเสริมจากทาง
ภาครัฐให้พื้นที่ในตำบลเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน
เมื่อมีการเรียกประชุมกันในหมู่บ้าน ชาวบ้านรวมถึงบุคคลที่เข้ามาในพื้นที่เพื่อการประกอบธุรกิจได้มี
การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์กัน จนกระทั่งได้รับข้อมูลทั้งข้อดีข้อเสียของการทำกิจการ

บ้านพักตากอากาศ ประชาชนในชุมชนเห็นโอกาสหรือช่องทางในการเพิ่มรายได้ จึงทำการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากทำเกษตรกรรมเป็นสร้างบ้านพักตากอากาศ หรือเป็นโฮมสเตย์ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างที่กล่าวว่า พฤติกรรมของอาชญากรรมหรือผู้ที่กระทำความผิดไม่ได้มีสาเหตุที่มาจากสังคมหรือสิ่งแวดล้อมทางสังคม แต่มาจากกระบวนการทางการเรียนรู้ พฤติกรรมอาชญากรรมหรือการกระทำความผิดจากบุคคลใกล้ชิดโดยสื่อผ่านทางการสื่อสาร การพูด หรือลักษณะท่าทาง โดยพฤติกรรมการกระทำความผิดไม่สามารถอธิบายได้จากความต้องการหรือค่านิยมทั่วไป เพราะพฤติกรรมปกติก็จะแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมเช่นเดียวกัน

พฤติกรรมของบุคคลที่กระทำความผิดโดยการประกอบกิจการบ้านพักตากอากาศในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเกิดจากการเรียนรู้ โดยทฤษฎีชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำความผิดมาจากการสื่อสารติดต่อกันอย่างใกล้ชิดภายในกลุ่ม ซึ่งมีผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ ทำให้เกิดการคบหาสมาคมที่แตกต่างตามค่านิยมทางสังคม ดังนั้นอาชญากรรมจึงเป็นผลของการคบหาของกลุ่มคนที่ได้เรียนรู้วิธีการดำเนินกิจการ ผลตอบแทนที่ได้จากการประกอบธุรกิจ การคบหาสมาคมระหว่างบุคคลกับรูปแบบของอาชญากรรมการกระทำความผิดอย่างสม่ำเสมอจะทำให้บุคคลมีโอกาที่จะกระทำความผิด

การที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำผิดด้านอาชญากรรมในการสร้างที่พักตากอากาศในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติทับลาน เกิดมาจากการเลียนแบบ ทาร์ด (1843-1904) กล่าวในทฤษฎีการเลียนแบบ ว่าการเลียนแบบมีได้ในทุกสังคม บุคคลสามารถทำความผิดได้โดยการเอาแบบอย่างบุคคลที่ประกอบอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจากการเห็น ทั้งเห็นด้วยตนเองหรือจากสื่อต่าง ๆ หรือสื่อสารสนเทศอื่น ๆ แล้วเกิดการเป็นเรียนรู้นำมาทำตามตัวอย่าง ในกรณีนี้บุคคลเห็นตัวอย่างของการประกอบกิจการบ้านพักตากอากาศของผู้ประกอบการคนอื่นตามกฎของการใกล้ชิด ที่กล่าวว่าบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันจะมีพฤติกรรมการเลียนแบบกัน อย่างในกรณีปัญหาข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่าเมื่อประชาชนในหมู่บ้านเห็นผู้ประกอบการบ้านพักตากอากาศทำให้สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยที่ไม่ได้ทำการศึกษาถึงสภาพพื้นที่ การถือครองของที่ดิน ไม่ได้มองถึงว่าการปลูกสร้างสถานที่พักตากอากาศอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานจะมีความผิด

การที่บุคคลคิดถึงผลที่จะได้รับหลังการประกอบอาชญากรรม อาทิผลประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับ ความเป็นไปได้ในการจับกุมดำเนินคดี อัตราโทษหากถูกจับกุม เป็นต้น คนในชุมชนทราบว่าพื้นที่ไม่เหมาะสมกับการประกอบที่พักตากอากาศเพราะอยู่ในพื้นที่ของอุทยานแต่เนื่องจากพื้นที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ได้รับความนิยม ก็เป็นช่องว่างที่มองว่าเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาจะต้องมีที่พักผ่อน ประกอบกับการที่บุคคลภายนอกชุมชนได้เข้ามาซื้อขายพื้นที่ประกอบธุรกิจบ้านพักตากอากาศแล้วมีรายได้สูง ชาวบ้านซึ่งทราบว่าพื้นที่เป็นที่ ส.ป.ก.4-01 มีการคาบเกี่ยวกับพื้นที่อุทยาน มีการบังคับใช้กฎหมายห้ามสร้างสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่อุทยาน ชาวบ้านหรือผู้ที่กระทำความผิดก็เลือกทำผิดกฎหมาย

เพราะผลประโยชน์ที่ได้รับ และเกิดความพึงพอใจในตนเอง คอลนิชและครากค์ (1980) กล่าวว่า ตัวของอาชญากรมีการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมอาชญากรรม แต่ก่อนที่จะทำจะคิดถึงสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป เช่น โอกาสในการทำความผิด ผลดีผลเสีย ผลประโยชน์จากการทำความผิด รวมไปถึงเหตุจูงใจในการกระทำผิด แล้วหลังจากการคิดคำนวณถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมแล้วจึงตัดสินใจว่าจะประกอบอาชญากรรมหรือไม่

2. แนวทางในการแก้ไขปัญหาการรุกล้ำเข้าไปประกอบกิจการสถานที่พักตากอากาศภายในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน ในทฤษฎีการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง สามารถอธิบายถึงผลอิทธิพลของกฎหมายที่ใช้ในการปกครองบุคคลในสังคม ตั้งอยู่บนความเชื่อพื้นฐานว่า บุคคลจะนึกถึงผลลัพธ์ของการกระทำก่อนที่จะทำสิ่งใด ๆ เราสามารถที่จะป้องกันหรือยับยั้งไม่ให้เกิดการทำความผิดได้ หากว่าเรามีกฎหมายที่เหมาะสม รวมถึงการมีบทลงโทษที่รวดเร็ว อัตราโทษรุนแรง โดยตัวผู้กระทำความผิดเองก็มีโอกาสในการถูกจับกุมดำเนินคดีสูง สิ่งนี้ทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์บอกถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหา การดำเนินการป้องกัน คือ ควรจะมีการเพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดให้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ครอบคลุมทุกกระบวนการกระทำความผิด เป็นการข่มขู่ให้ผู้ที่จะทำความผิดไม่กล้าที่จะทำ เพราะกลัวถูกดำเนินคดีทางกฎหมายที่มีอัตราโทษที่สูง รุนแรง เมื่อเปรียบเทียบกับความรุนแรงของบทลงโทษกับรายได้ที่จะได้จากการประกอบกิจการ พบว่า ผลตอบแทนกับความรุนแรงของบทลงโทษได้มากกว่าโทษที่ได้รับพอสมควร ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าสิ่งที่กล่าวมาเป็นสาเหตุของปัญหาการเข้ามาบุกรุกเขตพื้นที่อุทยาน การลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้ง มุ่งเน้นในการอธิบายถึงตัวกฎหมาย ความมีอิทธิพลของกฎหมาย พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 โดยเฉพาะในมาตรา 22 ที่อยู่ในหมวดของการคุ้มครองและดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ โดยกล่าวไว้ว่า ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ เป็นเหตุให้มีสิ่งปลูกสร้างขึ้นใหม่ หรือมีสิ่งอื่นใดในอุทยานแห่งชาติ ผิดไปจากสภาพเดิมให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำความผิดทำลายหรือรื้อถอนสิ่งนั้น ๆ ออกไปให้พ้นอุทยานแห่งชาติ หรือทำให้สิ่งนั้น ๆ กลับคืนสู่สภาพเดิม ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามหรือไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด เพื่อป้องกันบรรเทาความเสียหายแก่อุทยานแห่งชาติ พนักงานเจ้าหน้าที่จะกระทำได้กล่าวอย่างใดอย่างหนึ่งเสียเองก็ได้ตามสมควรแก่กรณี และผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ชดเชยค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป ในการที่พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการเสียเองนั้น ซึ่งกลับไม่พบในหมวดของการลงโทษที่ว่าหากบุคคลหรือผู้ใดฝ่าฝืนในมาตรา 22 จะมีบทบัญญัติในการลงโทษอย่างไรกับบุคคลที่มีการฝ่าฝืนคำสั่ง หากจะให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างไร เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการลงโทษเพื่อการข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดควรจะประกอบไปด้วยลักษณะสำคัญ คือ การลงโทษด้วยความรวดเร็ว ในกระบวนการยุติธรรมใช้เวลาหลายปีกว่าที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาเพื่อการพิพากษา ลงโทษ ในหลายครั้งที่จะใช้เวลาในการติดตามตัวที่นานกว่าเวลาตามโทษที่จะกำหนดให้ลงโทษสำหรับความผิดถึงแม้ว่าจะกำหนดให้เป็นโทษสูงสุดแล้วก็ตาม เน้นความรวดเร็วในการพิพากษา

โทษ มีความแน่นอนในการลงโทษ ซึ่งสามารถยับยั้งการกระทำความผิดได้มากกว่าการลงโทษที่ใช้ความรุนแรงเพียงอย่างเดียว ความแน่นอนของการลงโทษสามารถทำให้คนเกิดความกลัวในใจที่ไม่อยากจะทำผิด สามารถสร้างให้บุคคล สดท่ายความเคร่งครัด ความรุนแรงในการลงโทษ ที่จะเกิดประสิทธิผลจะต้องมีมากกว่าประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นจากการประกอบอาชญากรรม โดยเฉพาะกรณีที่เป็นประเด็นในเรื่องของกฎหมายและบทลงโทษ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ด้านของการบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานที่ควรจะมีการได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีบทลงโทษที่ชัดเจน มีความรุนแรงมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพิ่มระดับการบังคับใช้กฎหมายให้เข้มข้นขึ้นเพื่อให้ผู้ที่กระทำความผิดเกิดความรู้สึกเกรงกลัวต่อกฎหมายที่บังคับใช้ไว้ในบทลงโทษที่ตนเองจะได้รับแล้วไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก

การมีส่วนร่วมของสังคมเป็นการให้บุคคลเข้ามามีส่วนในการดำเนินการ ร่วมกันรับผิดชอบสิ่งใด ๆ อาศัยความร่วมมือของประชาชนที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงเพื่อสอดส่อง ดูแล ประสบความสำเร็จ ในการป้องกันอาชญากรรม การแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ต้องมีการได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการแจ้งเบาะแส เป็นหูเป็นตาแทนภาครัฐ การสอดส่องในการป้องกันอาชญากรรม สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของสังคมของ Cohen, J.M., and Uphoff, N.T. (1980) ทฤษฎีสามารถอธิบายและวิเคราะห์ถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมในชุมชนจะต้องอยู่บนพื้นฐานที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด มีความรู้ ความสามารถที่จะกระทำ มีความเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีจุดหมายเดียวกัน คือ การอนุรักษ์พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานให้ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ปกป้องจากการบุกรุกของบุคคลที่อาศัยช่องว่างทางกฎหมาย หรือข้อบังคับของกฎหมายที่อาจจะใช้ไม่ได้จริงในทางปฏิบัติ ระยะเวลากระบวนการกฎหมายจะต้องใช้เวลานานในการดำเนินคดี หรือผ่านจากการอุทธรณ์ของศาลบุคคลในพื้นที่เป็นปัญหาจึงจะต้องมีการร่วมมือในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน การมีส่วนร่วมในชุมชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบกระบวนการ ควรจะเริ่มตั้งแต่กระบวนการระดมความคิดเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงการตัดสินใจ ลงมือร่วมปฏิบัติการ ร่วมในการประเมินผลของสิ่งที่ได้ดำเนินการ จะต้องศึกษาว่าใครจะเป็นผู้มีส่วนร่วม สามารถพิจารณากลุ่มบุคคลที่มีบทบาท นำบุคคลในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นเข้ามา โดยจะมีการศึกษาถึงคุณลักษณะของผู้ที่มีบทบาทเป็นส่วนร่วมด้วย เช่น เพศ อายุ หรือระยะเวลาที่บุคคลนั้นได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ เป็นต้น การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไรโดยจะต้องมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมถึงเหตุการณ์ที่เป็นอยู่จะต้องมีการพิจารณา ว่าทำไมถึงจะต้องมีส่วนร่วม (ศักดิ์ชัย เป่งคำ, 2550) การมีส่วนร่วมนั้นจะต่อเนื่องหรือไม่ มีขอบเขต ระยะเวลาการดำเนินการแค่ไหน การเข้าไปมีส่วนร่วมต้องมีอิสรภาพ มีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมก็ได้เป็นไปโดยความสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใด ไม่ถือ

ว่าเป็นการมีส่วนร่วม มีความเสมอภาค มีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ มีความสามารถ ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมแม้กิจกรรมบางอย่างจะมีการกำหนดผู้เข้าร่วมที่มีเสรีภาพและความเสมอภาค แต่กิจกรรมนั้นมีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ นอกจากนั้นต้องพิจารณาถึงสาระสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมเอาปัจจัยแวดล้อมเข้ามาพิจารณา เช่น ความเป็นมาของชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชนกับอุทยาน เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผล

สาเหตุของการกระทำผิด คือการที่ประชาชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่ได้ส่งเสริมพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว หลังจากการส่งเสริมก็เกิดธุรกิจ อาชีพใหม่ อีกทั้งสภาพปัจจุบันการทำเกษตรกรรม การปลูกพืชเชิงเดี่ยวไม่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ รายได้ไม่เพียงพอ นอกจากนั้นมาตรการ และบทลงโทษของกฎหมายที่ยังไม่รุนแรงสามารถส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ประชาชนเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้รับโดยจากเงินกับบทลงโทษที่จะได้รับไม่ได้ตระหนักถึงความผิด จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นสาเหตุจากการที่ประชาชนเห็นถึงช่องว่างในการใช้กฎหมาย ในการสื่อสาร การติดต่อกันอย่างใกล้ชิดที่มีผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัตถุ ทำให้เกิดการคบหาสมาคมที่แตกต่างตามค่านิยมทางสังคม อีกประการหนึ่งของการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำผิดด้านอาชญากรรมก็เกิดมาจากการเลียนแบบ บุคคลสามารถกระทำความผิดได้โดยการเอาแบบอย่างบุคคลที่ทำความผิดจากการพบเห็น นำเอามาเป็นต้นแบบ การที่บุคคลมีการตัดสินใจที่ทำพฤติกรรมอาชญากรรมแต่ก่อนที่จะทำจะคิดถึงสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป อาทิ โอกาสในการทำผิด ผลประโยชน์ เหตุจูงใจในการกระทำ หลังจากการคิดปัจจัยที่เกี่ยวข้องจึงตัดสินใจว่าจะประกอบอาชญากรรมหรือไม่ แนวทางในการแก้ไขปัญหาและการดำเนินการป้องกัน การบูรณาการเข้าไปประกอบกิจการสถานที่พักตากอากาศนั้นต้องจะมีการเพิ่มบทลงโทษในเรื่องของกฎหมาย ข้อบัญญัติ ที่ปฏิบัติได้จริงแก่ผู้กระทำความผิดเพราะบทลงโทษของกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่รุนแรงส่งผลให้ผู้ทำผิดไม่กลัวต่อความผิด มีการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบที่เหมาะสมต่อการแก้ไขสถานการณ์อันไม่ปกติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้จบสิ้นได้ รวมทั้งภาครัฐ เอกชน หรือทางอุทยานฯเองจะต้องให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ ร่วมกันคิดวิธีแก้ปัญหที่เกิดขึ้น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการช่วยในการป้องกันปัญหา ก่อนที่เหตุการณ์ไม่คาดคิดจะบานปลาย จนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ หรือ แนวทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเกิดจากการที่ประชาชนไม่มีเงินทุน ทำให้เกิดการกระทำความผิดดังนั้นจึงต้องมีวิธีการเพิ่มรายได้ สร้างการรวมกลุ่มของคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง รวมถึงหน่วยงานภาครัฐต้องเข้าช่วยสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับ ภาณุเดช บอรุณพรหม (2559) ที่วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันการบุกรุกทำลายป่าในจังหวัดน่าน พบว่า การที่ไม่มีแหล่งเงินทุนทำให้องค์กรติดพันธุ์พืช

จึงควรมีแนวทางในการเพิ่มรายได้ รวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาปัจจัยทางเศรษฐกิจของประชาชน และผลจากการศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ (2558) เรื่อง การศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติทับลาน มีการศึกษาผลกระทบต่อระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคม ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้น ล้วนเป็นผลกระทบในแง่ลบ ถึงแม้ว่าผู้ที่มาท่องเที่ยว หรือประชากรในชุมชนจะนำมาซึ่งผลทางบวกมากกว่าลบ โดยเฉพาะเศรษฐกิจ เนื่องจากมีผู้คนเข้ามาท่องเที่ยว เกิดแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ ผู้คนมีการใช้สอย เพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ชาวบ้าน เกิดอาชีพ คนในชุมชนลดอัตราการว่างงาน สร้างอาชีพใหม่ ๆ แต่อย่างไรก็ตามผลกระทบทางลบก็เกิดทั้งในด้านระบบนิเวศ การเสื่อมโทรมของธรรมชาติ แหล่งน้ำ สภาพดิน ที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า สิ่งเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งความไม่ยั่งยืนของผืนป่ามรดกโลกและชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ส่วนของบทกำหนดโทษ มีอัตราโทษที่ค่อนข้างต่ำและไม่รุนแรง ส่งผลให้ผู้กระทำความผิด ไม่กลัวบทลงโทษของกฎหมายที่ใช้ในการลงโทษการ เพราะกระบวนการทางกฎหมายจะต้องผ่านกระบวนการทางศาลแต่ละขั้นตอนมีระยะเวลาในการดำเนินคดี ทำให้ประชาชนไม่ได้ตระหนักถึงโทษจากการรุกรานพื้นที่ทันที จึงควรจะมีการแก้ตัวกฎหมายการลงโทษในกรณีที่มีการรุกรานพื้นที่เขตอุทยานให้มีความรวดเร็ว ทำได้จริง มีขั้นตอนชัดเจนในกระบวนการทางกฎหมายของการทำความผิด รวมถึงจะมีการปรับตัวกฎหมายที่สามารถจัดการไม่ให้เกิดข้อพิพาทเดิมได้
2. พื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลานมีสถานที่พักตากอากาศจำนวนหลายรายแล้ว อาจจะมีการจัดสรรพื้นที่ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 โดยการสร้างมาตรการรองรับ เช่น ให้อนุญาตให้สร้างที่พักเพิ่ม เก็บภาษีกรณีพิเศษที่แพง จำนวนต้นไม้ที่อยู่ภายในบริเวณที่พักต้องประเมินจำนวนให้มีมากกว่าสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น
3. ทางรัฐบาลหรือทางอุทยาน มีการดำเนินการเรื่องการอนุรักษ์พื้นที่ป่าแต่ยังไม่มีมีการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก ทำให้การป้องกันการรุกรานพื้นที่เข้าไปประกอบกิจการที่พิกัดไม่เกิดประสิทธิภาพ ควรจะมีการจัดทำการประชุม โครงการ กิจกรรมที่ร่วมมือกันจากหลายภาคส่วน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการดูแลป่าไม้ อุทยาน ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานป้องกันป่า เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาในเรื่องของสาเหตุปัจจัยในการกระทำผิดโดยการรุกล้ำเข้าไปประกอบกิจการที่พาดพิงอากาศกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลที่ประกอบกิจการบ้านพักตากอากาศในงานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ทราบในปัจจัยการเข้าไปรุกล้ำพื้นที่ที่หลายหลากมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องของกฎหมาย พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ในด้านการใช้ตัวกฎหมายเมื่อมีการกระทำผิดในพื้นที่ เพื่อเป็นการตรวจสอบ หรือเพื่อให้ทราบว่าในกรณีที่มีการกระทำผิดในพื้นที่ สามารถใช้ตัวกฎหมายได้แท้จริงหรือไม่
3. ควรศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่อุทยาน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับฟังความคิดเห็น และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาละเอียดอุปสรรคต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2560). สถิติการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน อส. 2560. ค้นเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2561, จาก <http://portal.dnp.go.th/Content?contentId=3951>.
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2558). ‘รัฐ’ ต้องเคียวและเข้มงวดกฎหมายฟันบุกเขาใหญ่ งบตำบลถูกรุกอีก. ค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.dailynews.co.th/article/316112>
- ธนิสา ตันติเจริญ. (2557). อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (ข้ามชาติ) ทางแก้ไขไม่ใช่แค่บังคับใช้กฎหมาย. ค้นเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2562, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/print.php?id=934919&fbclid=IwAR3MmVkReieqfIFawCVofMbCZK6ClWtOYMKhmYX-WfJopUQ29RYL-HJD1ikZ>.
- “พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484” (2484, 15 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 58. หน้า 1417.
- “พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504” (2504, 3 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 78 ตอนที่ 80. หน้า 1071.
- ภาณุรุช บุรณพรหม. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันการบุกรุกทำลายป่าในจังหวัดน่าน. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11(1): 231-240.
- ศักดิ์ชัย เป็งคำ. (2550). การแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวงขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย. การศึกษานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แสงสรรค์ ภูมิสถาน และคณะ. (2558). ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อพื้นที่มรดกโลกทาง
ธรรมชาติ: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติทับลาน. ค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562, จาก
<http://park.dnp.go.th/dnp/research/TL1.pdf>.

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). **Participations place in rural development:
Seeking clarity through specificity**. New York: World Developments.